

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત વડી અદાલતમાં

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૧૪૪/૨૦૧૩

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી

=====

૧.	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે?	હા
૨.	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવું કે નહીં ?	હા
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના

જ.	શું આ કેસમાં ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટને સંબંધિત કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે ?	ના
પ.	શું આ ચુકાદો દીવાની ન્યાયાધીશને પરીપત્રીત કરવાનો છે ?	ના

=====

હીરાભાઈ દાહ્યાભાઈ પટેલ....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ભગુભાઈ મણિલાલના વિધવા સ્વ. હીરાબેન , તેમના કાનૂની વારસદારો દ્વારા

તથા ર....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ :

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ માટે શ્રી દેવર્ષિ સી. શાહ, વકીલ,

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ માટે શ્રી એન.એ. શાસ્ત્રી, વકીલ,

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ માટે શ્રી ધવલ શાહ, વકીલ,

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧.૧ – ૧.૩ માટે શ્રી મૌલિક આર. શાહ, વકીલ,

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૩ માટે શ્રી વિમલ એમ. પટેલ, વકીલ,

=====

કોરમ : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી

તારીખ : ૨૪/૦૬/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

૧. રૂલ. શ્રી મૌલિક આર. શાહ, વિદ્વાન વકીલ, પ્રતિવાદી નં. ૧.૧ થી ૧.૩ માટે નિયમની નોટિસની તામીલમાંથી મુક્તિ સ્વીકારે છે, શ્રી ધવલ શાહ, વિદ્વાન વકીલ, પ્રતિવાદી નં. ૨ માટે નિયમની નોટિસની તામીલમાંથી મુક્તિ સ્વીકારે છે અને શ્રી વિમલ એમ. પટેલ, વિદ્વાન વકીલ, પ્રતિવાદી નં. ૩ માટે નિયમની નોટિસની તામીલમાંથી મુક્તિ સ્વીકારે છે. કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં તથા સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી, આ અરજીની અંતિમ રીતે સુનાવણી કરીને તેનો નિર્ણય કરવામાં આવે છે.

૨. અરજદારે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, તારીખ ૩૦-૧૧-૨૦૧૨ના રોજ માનનીય ટમા અધિક પરિષ્ઠ નાગરિક ન્યાયાધીશ, ગાંધીનગર દ્વારા વિશેષ નાગરિક દાવો નં. ૫૧૮ સન ૨૦૦૫માં આંક ૧૨૦ પરની અરજી નીચે પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કરવાની પ્રાર્થના સાથે આ અરજી રજૂ કરી છે, જેના દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૩ દ્વારા, જે તૃતીય પક્ષ છે, દાવામાં તેને પક્ષકાર-પ્રતિવાદી તરીકે જોડવા માટે કરવામાં આવેલી ઉક્ત અરજી મંજૂર કરવામાં આવી છે.

૩. સંક્ષેપમાં જણાવીએ તો, અરજીના નિર્ણય માટે સંબંધિત હકીકતો એવી છે કે અરજદારે મૃત હીરાબેન (હાલના પ્રતિવાદી નં.૧ તેમના કાનૂની વારસદારો મારફતે અને દાવામાં પ્રતિવાદી નં.૧) વિરુદ્ધ ગાંધીનગરના વિદ્વાન મુખ્ય વરિષ્ઠ નાગરિક ન્યાયાધીશની અદાલતમાં વિશેષ નાગરિક દાવો નં.૫૧૮/૨૦૦૫, વિશિષ્ટ પાલન માટે, દાખલ કર્યો હતો. અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, દાવાની જમીન એચ.યુ.એફ.ની મિલકત છે અને તે મૃત હાથીભાઈ મથુરભાઈ પટેલની માલિકીની હતી, જેઓના ચાર કાનૂની વારસદારો હતા, અર્થાત્, (૧) દિવાળીબેન, મૃતકની વિધવા, (૨) મણિભાઈ, મૃતકનો પુત્ર, (૩) દાહ્યાભાઈ, મૃતકનો પુત્ર અને (૪) સોમાભાઈ, મૃતકનો પુત્ર. ઉપરોક્ત તમામ કાનૂની વારસદારોનું અવસાન થયું. મૃત મણિભાઈ હાથીભાઈ પટેલના બે કાનૂની વારસદારો હતા, અર્થાત્, (૧) બાઈ જીબા, મૃતકની પત્ની અને (૨) ભગાભાઈ, મૃતકનો પુત્ર. આ બંને કાનૂની વારસદારોનું પણ અવસાન થયું. ભગાભાઈનો માત્ર એક જ કાનૂની વારસદાર હતો, એટલે કે તેમની પત્ની હીરાબેન (મૂળ પ્રતિવાદી નં.૧), જેમનું કોઈ વારસદાર છોડ્યા વિના અવસાન થયું. અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, એચ.યુ.એફ.ની મિલકત અંગે માત્ર મૃત દાહ્યાભાઈ હાથીભાઈ પટેલના વારસદારો જ જીવિત રહ્યા હતા, તેથી હિંદુ વારસાગત અધિનિયમની જોગવાઈઓ મુજબ તેઓ જ દાવાની મિલકતના કાનૂની ઉત્તરાધિકારી છે. મૃત હાથીભાઈ મથુરભાઈ પટેલની મિલકત તેમના વારસદારો દ્વારા વહેંચવામાં આવી હતી અને તે અંગેની નોંધ, નોંધ નં.૧૫૦૩ તારીખ ૧૫.૦૨.૧૯૪૭ તરીકે, મહેસૂલી નોંધપોથીમાં ચઢાવવામાં આવી હતી. દાવાની

લંબિત અવસ્થામાં, મૃત પ્રતિવાદી નં.૧ હીરાબેન (પ્રતિવાદી નં.૧) એ પ્રતિવાદી નં.૨ (મૂળ પ્રતિવાદી નં.૨)ના પક્ષે વેચાણખત અમલમાં મૂક્યું. અરજીપત્રમાં આવશ્યક સુધારા કરવા માટે અરજદારે આંક ૨૫ પર સુધારાની અરજી કરી હતી, જે મંજૂર કરવામાં આવી હતી. મૂળ પ્રતિવાદી નં.૧ હીરાબેનનું ૧૭.૦૮.૨૦૦૮ના રોજ અવસાન થયું. તેમના કાનૂની વારસદારોએ પોતાને નોંધ પર લાવવા માટે ૦૭.૦૭.૨૦૧૨ના રોજ આંક ૧૧૬ પર અરજી દાખલ કરી હતી. ત્યારબાદ, હાલના પ્રતિવાદી નં.૩ એ આંક ૧૨૦ પર દાવામાં પોતાને પ્રતિવાદી પક્ષકાર તરીકે જોડવા માટે અરજી કરી હતી, એ આધાર પર કે મૃત હીરાબેને તેમના પક્ષે વસિયતનામું કર્યું છે અને તેથી તેઓ હિતસંબંધિત પક્ષકાર છે. આંક ૧૧૬ અને ૧૨૦ બંને અરજીઓ એકસાથે સાંભળવામાં આવી હતી અને નીચલી અદાલત દ્વારા એક સામાન્ય આદેશથી નક્કી કરવામાં આવી હતી. વિવાદિત આદેશ તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૧૨ દ્વારા, નીચલી અદાલતે મૃત હીરાબેનના વારસદારો દ્વારા કરાયેલ આંક ૧૧૬ની અરજી નામંજૂર કરી અને પ્રતિવાદી નં.૩ દ્વારા કરાયેલ આંક ૧૨૦ની અરજી મંજૂર કરી. ઉપરોક્ત આદેશથી, ખાસ કરીને પ્રતિવાદી નં.૩ દ્વારા કરવામાં આવેલી આંક ૧૨૦ની અરજી મંજૂર કરવામાં આવી તે હદ સુધી, વ્યથિત અને અસંતોષિત થઈને, અરજદારે હાલની અરજી દ્વારા આ અદાલતનો આશરો લીધો છે.

૪. અરજદાર પક્ષના વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેવર્ષિ સી. શાહ રજૂ કરે છે કે નીચલી અદાલતે તા. ૩૦-૧૧-૨૦૧૨ના રોજ પસાર કરેલો વિવાદિત આદેશ

ગેરકાનૂની, અન્યાયી અને કાયદાની જોગવાઈઓના વિરુદ્ધ છે, કારણ કે મૃત પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા કરાયેલ વસીયતનામાના આધારે, આવા અરજીપત્રને દાવામાં રજૂ કરવાની કોઈ હકદારી ન ધરાવતા તૃતીય પક્ષની અરજી મંજૂર કરવામાં આવી છે.

૪.૧ કે, પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન અવસાન પામેલ હીરાબેને દાવાની મિલકત સંબંધે તા. ૨૨.૧૧.૨૦૦૫ના રોજ પ્રતિવાદી નં. ૨ના હિતમાં વેચાણખત અમલમાં મૂક્યું હતું, તેથી અવસાન પામેલ હીરાબેનની વસીયતને આધારે હાલના પ્રતિવાદી નં. ૩ને દાવામાં પ્રતિવાદી નં. ૩ તરીકે પક્ષકાર તરીકે જોડવા માટે આધાર બનાવી શકાય નહીં.

૪.૨ કે નીચલી અદાલત એ આ બાબતની મૂળવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે કે પ્રતિવાદી નં. ૩ સ્વર્ગસ્થ હીરાબેન દ્વારા કરવામાં આવી હોવાનું કથિત વસીયતનામા મારફતે પોતાનો હક દાવો કરે છે, પરંતુ તેણે કોઈ પણ પ્રોબેટ અરજી દાખલ કરી નથી; તેથી, તે વસીયતનામાના આધારે દાવો કરી શકતો નથી.

૪.૩ કે, નીચલી અદાલતે આ નિરીક્ષણ કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે કે, અવસાન પામેલ વ્યક્તિએ તે જ મિલકત અંગે પ્રતિવાદી નં. ૨ ના પક્ષે વેચાણદસ્તાવેજ અમલમાં મૂકી દીધા પછી, પ્રતિવાદી નં. ૩ ને કોઈપણ પ્રકારનો હક રહેલો નથી.

૪.૪ કે આંક ૧૨૦ પરની અરજી નોંધપાત્ર વિલંબ પછી દાખલ કરવામાં આવી છે. હીરાબેનનું અવસાન ૧૭.૦૮.૨૦૦૮ના રોજ થયું હતું, જ્યારે અરજી

૨૭.૦૭.૨૦૧૨ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી છે. જો પ્રતિવાદી નં. ૩ને વસીયતનામા અંગે જાણ હતી, તો તે પહેલાં પગલાં લઈ શક્યો હોત.

૪.૫ કે આ મિલકત હિંદુ અવિભક્ત કુટુંબની મિલકત છે અને સ્વ-અર્જિત મિલકત નથી, તેથી, હીરાબેનને કથિત વસીયતનામું અમલમાં મૂકવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો.

૪.૬ અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા અન્ય કોઈ આધાર રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી.

૫. ઉપરોક્ત રજૂઆતોના આધારે એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે આંક ૧૨૦ પરની અરજી મંજૂર કરનાર તા. ૩૦.૧૧.૨૦૧૨ ના પડકારાયેલ આદેશને રદ કરવામાં આવે અને અરજી મંજૂર કરવામાં આવે.

૬. આ અરજીનો પ્રતિવાદી નં. ૩ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી વિમલ એમ. પટેલ દ્વારા કડક વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે દીવાની પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૦૮ (“સંહિતા” સંક્ષેપમાં) ની કલમ ૨ ની ઉપકલમ ૧૧ મુજબ, “કાનૂની પ્રતિનિધિ” ની વ્યાખ્યા એવા વ્યક્તિ તરીકે કરવામાં આવી છે, જે કાયદાની દૃષ્ટિએ મૃત વ્યક્તિની મિલકતનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, અને તેમાં એવી કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે જે મૃતકની મિલકતમાં દખલ કરે છે, તથા જ્યાં કોઈ પક્ષકાર પ્રતિનિધિ સ્વરૂપે દાવો કરે છે અથવા તેની સામે દાવો કરવામાં આવે છે, ત્યાં એવો દાવો કરનાર અથવા જેના સામે દાવો કરવામાં

આવ્યો હોય તે પક્ષકારના અવસાન પર જે વ્યક્તિ પર તે મિલકત અવતરિત થાય છે તેનો પણ તેમાં સમાવેશ થાય છે.

૬.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે મૃત્યુ પામેલ હીરાબહેને પ્રતિવાદી નં. ૩ ના પક્ષે કરેલ વસિયતનામા હેઠળ, તે હીરાબહેનનો કાયદેસર પ્રતિનિધિ બન્યો છે, અને ઉપરોક્ત વ્યાખ્યા મુજબ, દાવામાં પ્રતિવાદી પક્ષકાર તરીકે જોડાવાનો હકદાર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદારે તે વસિયતનામાને પડકાર્યું નથી, તેથી અરજદારે ઉઠાવેલો વાંધો ટકાઉ નથી.

૬.૨ અવસાન પામેલ વ્યક્તિની મિલકતનો વસીયત મેળવનાર લાભાર્થીની કાનૂની પ્રતિનિધિ છે એવી રજૂઆતના સમર્થનમાં, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ એસ.સી. ૨૩૨ માં અહેવાલિત આંધ્રા બેંક લિ. વિ. શ્રીનિવાસન કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના એક ચુકાદા પર આધાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

૬.૩ ત્યારબાદ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિવાદ હીરાબેનના કાનૂની વારસદારોના બે પ્રતિસ્પર્ધી સમૂહો વચ્ચેનો છે. અરજદાર પોતાની હકવારી વસીયતનામાના આધારે દાવો કરે છે, તેથી નીચલી અદાલતે તેની અરજી યોગ્ય રીતે મંજૂર કરી છે.

૬.૪ પ્રતિવાદી નં. ૩ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે વધુમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના હરબંસ સિંહ વિ. મંજીત ઇન્દર કૌર કેસમાં આપવામાં આવેલ અને (૨૦૦૪) ૧૩૮ પી.એલ.આર. ૪૯૯ માં અહેવાલિત ચુકાદા પર આધાર મૂક્યો છે.

ક.૫ પ્રતિવાદી નં. ૩ તરફથી રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વસીયતનામાનું પ્રમાણપત્ર મેળવવા અંગે કોઈ કાનૂની આવશ્યકતા નથી; તેથી, આ બાબતે અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ આક્ષેપ ટકાવી શકાતો નથી.

ક.૬ ઉપરોક્ત રજૂઆતના સમર્થનમાં મિનાક્ષીબેન શશિકાંતભાઈ પટેલ વિ. જિલ્લા કલેક્ટર, ગાંધીનગર કેસમાં આ અદાલતના ૨૦૦૭(૧) જી.એલ.આર. ૨૭૭ માં અહેવાલિત ચુકાદા પર આધાર મૂકવામાં આવ્યો છે. ઉપરોક્ત રજૂઆતોના આધારે, અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે તેવી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે.

ગ. પ્રતિવાદી નં. ૨ તરફથી રજૂ થતાં વિદ્વાન વકીલ શ્રી ધવલ શાહે, પ્રતિવાદી નં. ૩ દ્વારા લેવાયેલા અભિગમને સમર્થન આપ્યું છે અને પ્રતિવાદી નં. ૩ તરફથી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરાયેલ દલીલોને સ્વીકારી છે. તેઓ વધુમાં રજૂ કરે છે કે પડકારાયેલ આદેશ કોઈ કાનૂની ખામીથી પીડિત નથી; તેથી, અદાલતે તેના પર્યવેક્ષી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ ન કરવો જોઈએ.

ઘ. આ અદાલતે સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલશ્રીઓને વિગતવાર સાંભળ્યા છે, અરજમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનો, આક્ષેપિત આદેશની વિષયવસ્તુ તથા અભિલેખ પર રહેલા અન્ય દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યું છે.

ઙ. પ્રતિવાદી નં. ૩ પોતાના પક્ષમાં હીરાબેન દ્વારા કરવામાં આવેલી વસીયતના આધારે, મૃત્યુ પામેલ હીરાબેનના કાનૂની પ્રતિનિધિ હોવાનો દાવો કરે છે. સંહિતાની કલમ ૨(૧૧) માં “કાનૂની પ્રતિનિધિ” ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ છે:

૨(૧૧) “કાનૂની પ્રતિનિધિ”નો અર્થ એવો વ્યક્તિ થાય છે, જે કાયદા મુજબ મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિની મિલકતનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, અને તેમાં એવો કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે, જે મૃત્યુ પામેલની મિલકતમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે, અને જ્યાં કોઈ પક્ષકાર પ્રતિનિધિરૂપે દાવો કરે છે અથવા તેની સામે દાવો કરવામાં આવે છે, ત્યાં એવો દાવો કરનાર અથવા જેના સામે દાવો કરવામાં આવ્યો હોય તે પક્ષકારના મૃત્યુ પર જે વ્યક્તિને તે મિલકત હસ્તાંતરિત થાય છે તેનો પણ સમાવેશ થાય છે;

૧૦. ઉપરોક્ત વ્યાખ્યાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે કાનૂની પ્રતિનિધિમાં એવી વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે જે કાયદા મુજબ મૃત વ્યક્તિની મિલકતનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, તેમજ તેમાં એવી કોઈપણ વ્યક્તિનો પણ સમાવેશ થાય છે જે મૃતકની મિલકતમાં દખલ કરે છે. વધુમાં, તેમાં એવા પક્ષકારનો પણ સમાવેશ થાય છે જે પ્રતિનિધિરૂપ પાત્રમાં દાવો કરે છે અથવા જેના વિરુદ્ધ દાવો કરવામાં આવે છે, તેમજ એવો વ્યક્તિ પણ સમાવેશ પામે છે જેના ઉપર એવો દાવો કરનાર અથવા જેના વિરુદ્ધ દાવો કરવામાં આવેલ પક્ષકારના અવસાનથી મિલકત પસાર થાય છે. પ્રતિવાદી નં. ૩ મુજબ, મૃત હીરાબેનની મિલકત તેમના પક્ષમાં તેણીએ બનાવેલ વસિયતનામાના આધારે તેમના ઉપર પસાર થઈ છે. ઉક્ત વસિયતનામાને અરજદારે, જે પોતે મૃતકનો કાનૂની વારસદાર હોવાનું દાવો કરે છે, પડકારેલું નથી. અરજદારની આંક ૧૧૬ પરની, દાવામાં પ્રતિવાદી પક્ષકાર તરીકે જોડાવા અંગેની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી છે. એમ રજૂ કરવામાં આવ્યું

છે કે આંક ૧૧૬ નીચેનો આદેશ, જ્યાં સુધી તે ઉક્ત અરજીને નામંજૂર કરે છે, ત્યાં સુધી અપીલ દાખલ કરીને પડકારવામાં આવ્યો છે, જે બાકી છે.

૧૧. હાલની અરજમાં, નિર્ધારણ માટે ઉદ્ભવતો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે, વસિયતનામાના આધારે મૃત પ્રતિવાદી નં. ૧ ની મિલકત જેમાં પ્રતિવાદી નં. ૩ ને હસ્તાંતરિત થઈ છે, તેને દાવામાં પક્ષકાર પ્રતિવાદી તરીકે જોડવો જોઈએ કે નહીં.

૧૨. આંદ્રા બેંક લિ. વિ. શ્રીનિવાસન (ઉપરોક્ત), જેનો ઉલ્લેખ પ્રતિવાદી નં. ૩ તરફથી કરવામાં આવ્યો છે, તેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

૧૮. મધ્યક્ષેપ કરનારાઓ બાબતે એવું કહેવાયું છે કે તેઓ મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિની મિલકતના ભાગોના કબજામાં હોવા છતાં પણ તે મિલકતનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, અને તેથી ‘કાયદા મુજબ મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિની મિલકતનું પ્રતિનિધિત્વ કરનાર વ્યક્તિ’ એવો ખંડ વસિયતપત્ર હેઠળના ભિન્ન વારસાપાત્રોને પણ આવરી લે છે એવું ઠરાવવામાં કોઈ મુશ્કેલી હોવી જોઈએ નહીં. સંદર્ભમાં ‘મિલકત’નો અર્થ સમગ્ર મિલકત જ થવો જોઈએ એવું ઠરાવવાનો કોઈ ન્યાયસંગત આધાર નથી. તેથી, અમને સંતોષ થયો છે કે કલમ ૨ (૧૧) નું સાદું અર્થઘટન શ્રી. શાસ્ત્રીની દલીલના વિરોધમાં છે, આ હકીકતથી અલગ રાખીએ તો પણ તર્ક અને સામાન્ય બુદ્ધિના વિચારણાં પણ સમાન રીતે તેના વિરોધમાં છે.

૧૯. પોતાની દલીલના સમર્થનમાં શ્રી સાસ્ત્રીએ અમારું ધ્યાન મદ્રાસ વડી અદાલતના નટેસા સાસ્ત્રિગલ વિ. અલમેલુ આચી, ૧૯૫૦-૧ મદ એલ જે ૪૭૬ : (એઆઈઆર ૧૯૫૦ મદ ૫૪૧) ના નિર્ણય તરફ દોર્યું છે. તે મામલામાં મદ્રાસ વડી અદાલતે નિઃસંદેહ એમ અવલોકન કર્યું હોય તેમ જણાય છે કે ધારા ૨(૧૧)માં મિલકતના કોઈ ભાગના વસીયતગ્રાહકોનો સમાવેશ થતો નથી. આદરપૂર્વક, અમારું માનવું છે કે ઉપરોક્ત અવલોકન ધારા ૨(૧૧)ની વ્યાખ્યાના વિષયમાં યોગ્ય દષ્ટિકોણ દર્શાવતું નથી.” (ભાર મૂકવામાં આવેલ)

૧૩. આ મુજબ, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું ઠરાવ્યું છે કે કાયદાની દષ્ટિએ મૃતકની મિલકતનું પ્રતિનિધિત્વ કરનાર વ્યક્તિમાં વસીયતનામા હેઠળના વિવિધ વસીયતલાભાર્થીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, ભલે ઉક્ત વસીયતલાભાર્થીને સોપાયેલ મિલકત મૃતકની સમગ્ર મિલકત ન હોય. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં સર્વોચ્ચ અદાલતે પ્રતિપાદિત કરેલા કાનૂની સિદ્ધાંત તથા સંહિતાની કલમ ૨(૧૧) માં આપેલી “કાનૂની પ્રતિનિધિ” ની વ્યાખ્યાને ધ્યાનમાં લેતાં, આ અદાલતના મત મુજબ, પ્રતિવાદી નં.૩, જે વસીયતનામા દ્વારા મૃતક પ્રતિવાદી નં.૧ ની મિલકતનો લાભાર્થી છે, તેને નિશ્ચિતપણે મૃતકનો “કાનૂની પ્રતિનિધિ” કહી શકાય. તે હિસ્સામાં, દાવામાં તેને પક્ષકાર-પ્રતિવાદી તરીકે જોડતો વિવાદિત આદેશ કાયદેસર કોઈ ખામી ધરાવે છે એવું જણાતું નથી. નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે મૃતક હીરાબેનના વસીયતનામાને અરજદારે પડકાર્યો નથી. પ્રતિવાદી નં.૩ દાવામાં આવશ્યક પક્ષકાર ગણાશે, કારણ કે તે એવી વ્યક્તિ છે જેના પર

મૃતકની મિલકત સોપાઈ છે. વસીયતનામાના આધારે પ્રતિવાદી નં.૩ ને પક્ષકાર-પ્રતિવાદી તરીકે જોડવા જોઈએ નહોતા એવો અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલે કરેલો તર્ક સ્વીકારી શકાય તેમ નથી.

૧૪. અરજદાર તરફથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મૃત્યુ પામેલાએ પોતાની જીવનકાળ દરમિયાન પ્રશ્નાસ્પદ જમીન બાબતે પ્રતિવાદી નં. ૨ના પક્ષે વેચાણદસ્તાવેજ અમલમાં મૂક્યો હતો અને તેથી તે જ મિલકત વિલ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૩ને આપી શકી હોત નહીં. આ પાસું એવું છે કે જેના સંબંધમાં નીચલી અદાલતમાં ચાલનારી સુનાવણી દરમિયાન પુરાવા રજૂ કરવાની આવશ્યકતા પડશે. વર્તમાન કાર્યવાહી પ્રતિવાદી નં. ૩ને દાવામાં પ્રતિવાદી પક્ષકાર તરીકે જોડાવાની પરવાનગી આપતા આદેશમાંથી ઉદ્ભવે છે અને મૃત્યુ પામેલ હીરાબેન ઉક્ત મિલકત બાબતે વિલ કરી શક્યા હતા કે નહીં તે પ્રશ્નનો આ તબક્કે નિર્ણય કરવો આવશ્યક નથી.

૧૫. હરબંસ સિંહ વિ. મંજીત ઈન્દર કૌર (સુપ્રા) માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

૫. ઉક્ત જોગવાઈઓના અવલોકનથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જો એવો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થાય કે કોઈ વ્યક્તિ કાનૂની પ્રતિનિધિ છે કે નથી, તો એવો પ્રશ્ન અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવશે. પ્રશ્ન એ છે કે નિર્ધારણ માટે ઊભો થતો પ્રશ્ન પરસ્પર સ્પર્ધક કાનૂની પ્રતિનિધિઓ વચ્ચેનો છે કે દાવાના પરસ્પર સ્પર્ધક પક્ષકારો વચ્ચેનો છે? મારા મત મુજબ, હુકમ રચના નિયમ ૫ મુજબ જે પ્રશ્નનું

નિર્ધારણ કરવાનું આવશ્યક છે તે પરસ્પર સ્પર્ધક કાનૂની પ્રતિનિધિઓ વચ્ચેનો છે, દાવાના પરસ્પર સ્પર્ધક પક્ષકારો વચ્ચેનો નથી. કાર્યવાહીના સફળ પ્રતિવાદ માટે મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિની મિલકતનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓને પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં આવે છે અને તેથી આ અદાલતનો સદૈવ એકસરખો અભિપ્રાય રહ્યો છે કે સંહિતાના હુકમ ૨૨ નિયમ ૫ હેઠળ તપાસ બાદ પ્રશ્નનું જે નિર્ધારણ થાય છે તે પૂર્વનિર્ણિત મુદ્દા તરીકે અમલમાં આવતું નથી.

૧૬. અરજદારની તરફથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હીરાબેનનું અવસાન ૧૭.૦૮.૨૦૦૮ના રોજ થયું હતું અને અરજી ૨૭.૦૭.૨૦૧૨ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હતી, એટલે કે તે જ દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ પ્રતિવાદી નં. ૩ માટે ઘાતક સાબિત થવાનો છે. આ રજૂઆત ટકાઉ નથી, કારણ કે આ પ્રકારની કોઈ મનાઈ સંહિતાના હુકમ ૧, નિયમ ૧૦માં નથી. જોવાનું એટલું જ છે કે પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે અરજી કરનાર વ્યક્તિ યોગ્ય અથવા આવશ્યક પક્ષકાર છે કે નહીં. વર્તમાન કેસમાં, મૃત્યુ પામેલાના મિલકતી હકો પ્રતિવાદી નં. ૩ પર અવતર્યા હોવાથી, તે યોગ્ય તથા આવશ્યક પક્ષકાર છે.

૧૭. અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી આ રજૂઆત કે પ્રતિવાદી નં. ૩ એ વસીયતનામાનું પ્રમાણપત્ર મેળવવા માટે કોઈ અરજી દાખલ કરી નથી, તે પણ આધારવિહીન છે. આ મુદ્દો આ અદાલતે મીનાક્ષીબેન શશિકાંતભાઈ પટેલ વિ. જિદ્દા કલેક્ટર, ગાંધીનગર (ઉપરોક્ત) મામલે નીચે મુજબ નિર્ધારિત કર્યો છે:

“૯. ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં હાલના કેસના તથ્યોનો વિચાર કરવામાં આવે, તો એ બાબત વિવાદાસ્પદ રહી શકતી નથી કે સંપત્તિ ગાંધીનગર ખાતે સ્થિત છે અને બોમ્બે વડી અદાલતના મૂળ દીવાની અધિકારક્ષેત્રની સીમાઓની બહાર છે, તેમજ બીજી રીતે પણ આ સંપત્તિ ગુજરાત રાજ્યમાં સ્થિત છે, જે બોમ્બે અથવા મદ્રાસ અથવા કલકત્તા વડી અદાલતના મૂળ દીવાની અધિકારક્ષેત્રની બહાર આવે છે. તેથી, પ્રોબેટ વિના પણ, વસિયતનામાના કાર્યનિષ્પાદક અથવા વસીયતલાભાથી એ મેળવેલા અધિકારો અદાલત સમક્ષ અથવા અન્ય કોઈ સત્તાધિકારી સમક્ષ, જે હાલના કેસમાં આવક સત્તાધિકારી છે, સ્થાપિત કરી શકાય છે.

૧૦. તેથી, ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં કે બોમ્બે અને મદ્રાસની વડી અદાલતની મૂળ નાગરિક અધિકારિતાના પ્રદેશની બહાર આવેલી અચલ મિલકત અંગે હિંદુ દ્વારા કરાયેલ વસિયત માટે, મિલકત ઉપરના હકો સ્થાપિત કરવા પ્રોબેટ ફરજિયાત નથી, અને વર્તમાન કેસમાં મિલકત ગાંધીનગર ખાતે આવેલી હોવાથી, પ્રોબેટ વિના પણ વર્તમાન કેસનો અરજદાર, જે વસિયતલાભી છે, તે નિર્વિવાદપણે હિંદુ એવા સ્વ. ચંદુભાઈ જીવાભાઈ પટેલ દ્વારા કરાયેલ વસિયતના અનુસંધાને પોતાના હકો સ્થાપિત કરી શકે છે. તેથી, પ્રશ્નાસ્પદ વસિયત માટે પ્રોબેટ પર આગ્રહ રાખતો જિલ્લાધિકારીનો અભિગમ કાયદાની નજરે ટકી શકતો નથી અને તે રદ કરવામાં આવવો યોગ્ય છે.”

૧૮. કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓના સમગ્ર પરિપ્રેક્ષ્યને ધ્યાનમાં લેતા, ઉપર ઉદ્ઘૃત ચુકાદાઓમાં સર્વોચ્ચ અદાલત તથા આ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કાનૂની સિદ્ધાંતોને અને ઉપરોક્ત ચર્ચાયેલ કારણોને અનુસરીને, આ અદાલતને આક્ષેપિત આદેશમાં કોઈ કાનૂની ખામી કે તર્કવિરુદ્ધતા જોવા મળતી નથી, જેથી તેની પર્યવેક્ષી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી બને.

૧૯. આ અરજી નામંજૂર થવા પાત્ર છે. તેથી, તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે. નિયમ ૨૬ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ બાબતે કોઈ આદેશ કરવામાં આવતો નથી.

(એસ.એમ.ટી. અભિલાષા કુમારી, જે.) દલીલ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.